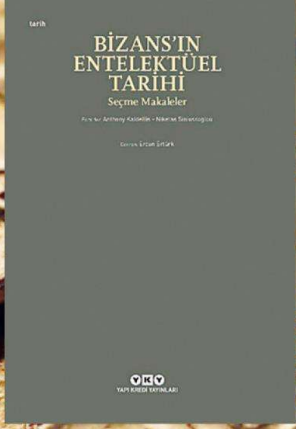

ANTHONY KALDELLIS VE NIKETAS SINOSSOGLU'DAN 'BİZANS'IN ENTELEKTÜEL TARİHİ'

Geç antikçağın parlayan yıldızı!

Anthony Kaldellis ve Niketas Sinooglou'nun yayına hazırladığı, konusunda uzman bilim insanlarının makalelerinin yer aldığı Bizans'ın Entelektüel Tarihi (Çev. Ercan Ertürk / Yapı Kredi Yay. / 488 s.) başlıklı çalışmada, eski Yunan'dan Bizans'a geçişin, iki dönem arasındaki aktarımın, entelektüel bağlamda ne kadar kalıcı ve sağlam gerçekleştiği ortaya konuluyor.

Geç antikçağdan 15. yüzyula uzanan süreç anlatılırken Yunan düşünce dünyası ile Bizans arasındaki bağlantının kavramlar, teoloji ve politika ekseninde nasıl kurulduğu inceleniyor.

KAAN EGEMEN

YUNAN KANONUNU KORUYAN BİZANS!

Anthony Kaldellis ve Niketas Sinooglou'nun yayına hazırladığı ve uzman bilim insanlarının makalelerinin yer aldığı *Bizans'ın Entelektüel Tarihi*'nde (Çev. Ercan Ertürk / Yapı Kredi Yay. / 488 s.), yazarların odaklandığı temel nokta, bilginin aktarımı. Bu bağlamda retorik, sanat, felsefe, edebiyat, hukuk, astronomi, tıp, politika, tarih gibi disiplinlerin eski Yunan'dan Bizans'a geçiş sürecinde nasıl bir değişim ve dönüşüme uğradığı gözler önüne seriliyor.

Kaldellis ve Sinooglou, Bizans'ın hem tarihteki hem de entelektüel anlamdaki yerini anlatırken önemli bir not düşüyor:

"Bizans, Yunan klasikleri kanonunu muhafaza etmiş, bir seçki haline getirmiş ve biçimlendirmiştir. Bugün sahip olduğumuz antik Yunan literatürünün neredeyse tamamını koruma sorumluluğunun Bizanslılar tarafından üstlenildiği -kerhen de olsa- genellikle kabul edilir. Diğer dillerdeki çevirileri, taş yazıtlar veya papirüsler vasıtasıyla günümüze ulaşan bazı metinler de vardır ancak bunlar, Bizanslı kâtipler tarafından bin yıllık süreçte çoğaltılan eserlerle kıyaslandığında çok az sayıdadır (...) Günümüze ulaşan modern-öncesi Yunan edebiyatının bütünselliği bakımından klasik kütüphanelerimiz, bizzat Bizanslılar tarafından yazılan eserleri zorlama bir yaklaşımla 'Klasik Yunan edebiyatı' külliyyatımızın dışında bıraktığımız halde onların bu çalışmalarının yanı sıra muhafaza etmeyi seçtikleri

eserlerin bir bölümünden ibarettir (...)

Bizanslılar, antik edebiyatı daha fazla aydınlanmış Batı toplumunun gelecekteki âlimlerinin kullanabilmesi için değil, kendi kullanımları ve yararları için muhafaza etmiştir.

Üstelik, antik edebiyatı muhafaza etmekle kalmamış, neyi muhafaza edeceklerine karar verirken tercihlerde bulunmuş ve bu amaçla teknolojiler geliştirmişlerdir. Böylece kanonun biçimlenmesinde etkin bir rol üstlenmişlerdir."

ORTODOKS GELENEK

Yazarların ortaya koyduğu bağlamlardan biri de Ortodoks geleneğin yarattığı Bizans'ın antik Yunan'la bağlantı kurmamızı sağladığı.

Dahası, Bizans'ın entelektüel geleneklerin bileşimi olduğunu belirten

araştırmacılar, onların Yunancayı hem yazı hem de konuşma dili olarak kullanmasının, Helenistik metinlere ulaşmasını sağladığını imliyor.

Aynı zamanda Ortodoks kimliğinin Hıristiyanlık metinlerini el altında tutmasını kolaylaştırdığına, döneminde Romalı başka hiçbir toplum bulunmamasının ise Bizans'ı kültürel ve entelektüel kaynaşma noktası haline getirdiğine dikkat çekiyor.

KLASİK VE PATRİSTİK MİRAS

Bizans'ın entelektüel tarihine yoğunlaşmanın, antik Yunan'dan alınan kavram, bilgi ve fikirlerin nasıl yorumlandığını, oradan da sonraki dönemlere nasıl aktarıldığını araştırma anlamına geldiğini de ifade ediyor yazarlar.

Geç antikçağın parlayan yıldızı-

zı Bizans, antikçağ eserlerini çoğaltan kâtipler yetiştirerek, eski Yunan'ın felsefe ve siyaset mirasını sırtlanarak, sözel ve metinsel geleneği sahiplenerek bir entelektüel tarih oluşturuyor.

Kaldellis ve Sinooglou, bu noktada bir parantez açıyor:

"Metinlerimizin çoğu, gerçek anlamda güç sahiplerinin hemen altındaki hizmet sınıfından geliyor. Bu sınıf mensupları, nüfusun çoğunluğuna kıyasla birçok ayrıcalığa sahip olsa da sağlam güvence-ler altında değildi. Himaye edilmemelerinin ve gelirlerini yitirmelerinin onlar için çok ağır sonuçları olabilirdi.

İkincisi, metinlerimiz çoğunlukla kurumlar için üretilmiyordu. Kuşkusuz Bizans Kilisesi, entelektüel tarihle ilgili metinlerin ve belgelerin üretilmesinde muhtemelen en önde gelen kurumdur zira belirli düşünce alanlarında otoritenin korunmasında Kilise'nin menfaati bulunuyordu (...)

Özette, konumuzu oluşturan metinlerin büyük kısmı, yazarlar tarafından muhtemelen kendi inisiyatifleriyle, yalnızca kişisel çevreleri, bağlı oldukları kurumlar veya hamileri tarafından desteklenerek üretiliyordu."

Çalışmanın ana eksenini, Bizans'ın entelektüel tarihinin sınırlarını belirlemeye dayanıyor. Daha önce Bizans'ın siyasi, askeri, diplomatik, sosyal, ekonomik ve dini tarihine odaklanan araştırmaların aksine bu çalışmada, metinlere yönelik bilim insanları, entelektüel kimliğin, sosyal ya da dini kimlikten farklı olabileceğine dikkat çekiyor.

Bu anlamda başta teoloji olmak üzere felsefe metinlerine, Bizans'ın entelektüel yaşamına yön veren klasik ve patristik miraslara odaklanıyor, yoğunlaşıyor. ■